¶Reuerendiſſimi in chriſto patris et dñi: domini Hugonis de ſancto charo: ſacroſancte eccleſie Romane Tituli ſancte Sabine Cardinalis primi de ordine p̄dicatorũ: in poſtillã ſup quattuor euangeliſtas: Prologus.

Quattuor ſunt minima terre / et ipſa ſunt ſapiẽtiora ſapiẽtib⁹: Formice populus infirmus / qui preparat ĩ meſſe cibum ſibi: Lepuſculus plebs inualida: qui collocat in petra cubile ſuũ: Regem locuſta nõ habet: et egreditur vniuerſa per turmas: Stellio manib⁹ nitit᷑ ⁊ morat᷑ in domibus regũ ⁊c. Prouerb. xxx. d. Hec ſũt q̃ttuor euãgelia que eorũ eloq̃a: que modica vł nulla reputant᷑ a terrenis: qꝛ et ea audiunt / non tñ faciunt: qui ſunt auditores tm̃. Contra quos Jaco. j. d. Eſtote ergo factores verbi ⁊ non auditores tm̃. Et euangeliſte dicuntur ſapientiores a ſapore: et hoc reſpectu ſapientum: de quibus Eſa. xxix. e. et in Abdia. ⁊c. Perdam ſapientiam ſapientũ. Hiere. iiij. f. Sapientes ſunt vt faciant malũ. Item per ſapiẽtiora intellige ꝯtemplatiuos: per ſapiẽtes actiuos. Hi quattuor ſũt / Mattheus / Marcus / Lucas / Johãnes. Per hominẽ / mattheus: et ſic de ceteris. Mattheus ſcripſit hebraice in iudea. Marcus grece in italia. Lucas grece in achaia. Johãnes grece in aſia. Ideo euangelia numero quaternario recepta ſunt: qꝛ per doctrinã quattuor euangeliſtarũ a morte q̃druplici liberamur. ſ. trangreſſionis: legis naturalis: legis ſcripte: legis euãgelice. Euangelia ſunt quattuor diuiſim ⁊ altero ordine ſcripta: tñ vnũ ſunt in vna fidei ſumma: ſicut plures ſũt eccleſie varietate nationũ ⁊ linguarũ: ⁊ tñ vna participatiõe fidei ⁊ ſacramentoꝝ. Solet tñ queri: quare iſtorum euangelia recepta ſunt ⁊ non alioꝝ: vt bartholomei / thome / et pauli / ⁊ nazareoꝝ. Solutio: quia iſti euãgelicã hiſtoriam diligenti⁹ ſunt proſecuti: et licet diuerſa dixerint: non tñ aduerſa. Dicitur autẽ euangeliũ ab eu / qđ eſt bonũ: ⁊ angel⁹ / qđ ẽ nũciãs. Et licet tota ſacra ſcriptura poſſit dici bona nũcians: ſola tñ euãgelica hiſtoria que eſt de geſtis chriſti ⁊ doctrina antonomaſice dicit᷑ euangeliũ. Et ſic poteſt competent᷑ diffiniri: Euangeliũ eſt annũciatio humane ſalutis facta ꝓprio ore ſaluatoris. Hec enĩ ſuper omnẽ aliã pollet p̄rogatiua dignitatis. Materia quattuor euãgeliſtarũ ſunt ſeptem ſignacula qb⁹ ſignat⁹ erat liber: Apoc. v. a. Incarnatio videlicet: baptiſm⁹: paſſio: deſcenſus ad inferos: reſurrectio: aſcenſio: aduentus ad iudiciũ. Intentio eoꝝ eſt per geſta chriſti ⁊ doctrinam fidelium vitã inſtruere. Itẽ omnium
Joh. 20. g. um intentionẽ oſtendit iohãnes dicens: Hec autem omnia ſcripta ſunt vt credẽtes vitam habeatis. Modus ſiue ordo agendi eoꝝ talis eſt. Primo enĩ mattheus texit genealogiã: agens de chriſti natiuitate ⁊ de nutritura eius / de aduẽtu magorum / de fuga in egyptum ⁊ de morte pueroꝝ. Deinde de baptiſmate ⁊ ieiunio ⁊ de tẽptationib⁹ in deſerto. Poſtea de ſermone dñi ĩ mõte. Deinde geſta ⁊ miracula chriſti exponit. Tãdẽ de paſſione / reſurrectione ⁊ aſcẽſione agit. Et ſic termi-
Moraliter nat᷑ liber Matthei. Moralit᷑ põt elici ex ordine ipſoꝝ euãgeliſtarũ ⁊ nominũ ĩterp̄tatiõe. Matthe⁹ p̄mus de humanitate agit: qꝛ p̄mo debet q̇ſqꝫ ſe eſſe hominẽ aduertere / et dignitatẽ ſuã attendere. Unde dicit Aug⁹: Utinam homo eſſes vt mattheus. Michee. vj. c. Indicabo tibi homo ⁊c. Secũdo marcus de reſurrectione: quia cum conſiderat homo q̇s ſit ⁊ qualis ⁊ a quo ⁊ propter quid / reſurgit. Eph. v. d. Surge q̇ dormis ⁊c. Tertio lucas de ſacrificio ſiue de imolatiõe: quia cũ primo ſeſe cognoſcit quis per ſollicitũ ſui circũſpectionem / ⁊ ſurgit a vitijs per mentis contritionẽ ⁊ vitiorũ deteſtationem: ſtatim immolat ſemetipſum per bonoꝝ operum
Pſ. 53. continuationẽ. Pſ. Uoluntarie ſacrificabo tibi ⁊c. Leuit. ij. b. Cum autem obtuleris dño holocauſtum coctum in clibano ⁊c. Quarto iohannes de aſcenſione: quia poſt tria predicta incipit homo eleuari per contemplationẽ.

¶Explicit Prologus auctoris.

¶Eiuſdem reuerendiſſimi patris: dñi Hugonis Cardinalis / Argumẽti ſancti hieronymi in euãgeliũ ſm Mattheũ: ¶Expoſitio.

Incipit argumẽtũ ſancti hieronymi in euangelium ſcõm mattheum.

a b Mattheus ex iudea ſi-
c cut in ordine primus
d ponitur: ita euange-
e f lium ĩ iudea primus ſcripſit:
g h cui⁹ vocatio ad deũ ex pub-
i licanis actib⁹ fuit / duoꝝ generatiõe chriſti p̄ncipia p̄ſu-
k mẽs: vnius cui⁹ p̄ma circum-
l ciſio ĩ carne: alterius cui⁹ ſm
m n cor electio fuit. Ex utriſqꝫ enĩ
o p patrib⁹ chriſtus. Sicqꝫ qua-
q terdenario numero triformi-
r s ter poſito principium a cre-
t dendi fide in electionis tem-
v x pus porrigens: et ex electio-
y ne vſqꝫ in tranſmigrationis
z a diem dirigens: atqꝫ a traſmi-
b grationis die vſqꝫ in chriſtũ
c definiens / decurſam aduen-
tus domini oſtendit genera-
d tionem: vt numero ſatiſfaci-
e f ens et tempori: et ſe quid eſſet
g oſtenderet: et dei in ſe opus

a m Matthe⁹: ⁊ ſctõꝝ q̇dẽ / precipue tñ pctõꝝ euãgeliſta: q̇ non ſolum ſermone ſed ⁊ vite correctione euãgeliũ predicauit: vt dicit Chryſ. Ex h habet᷑ q̇s. b ¶Ex iudea. Ecce vñ: et notat loci dignitas. c ¶Sic prim⁹ in ordine. i. in cathalogo euãgeliſtarũ ponit᷑. d ¶Ita euãgeliũ: Ecce quid. e ¶In iudea: Ecce vbi. f ¶Prim⁹ ſcripſit / añ quẽ nullus: poſt quẽ alij. g ¶Cui⁹ vocatio ad dñm. j. ix. a. h ¶Ex publicanis actib⁹ fuit fact⁹ diſcipul⁹ / ap̄ls euangeliſta primus vt nullus deſperet. Publicani dicunt᷑ a publio q̇ prim⁹ iudeam fecit tributariã. Uñ dicunt᷑ publicani q̇ recipiunt hmõi vectigalia. Mattheus aũt cauſa lucri ſe ſubiecerat ad ea recipiẽda. i ¶Duoꝝ ĩ generatiõe chriſti p̄ncipia p̄ſumẽs. i. duos hoies q̄ſi p̄ncipia: abraã. ſ. et dauid. Duoꝝ dico: k ¶Uni⁹ cui⁹ p̄ma circũciſio in carne. Geñ. xvij. d. abraã. ſ. q̇ fuit p̄ncipuus patriarcharum. l ¶Alteri⁹ cui⁹ ſm cor. ſ. dei / m Electio fuit: id eſt qui ẽ electus ſm cor dei. j. Reg. xiij. c. Queſiuit dominus ſibi virum iuxta cor ſuum. Act. xiij. d. Inueni dauid filium ieſſe virũ ſm cor meũ. Saul enĩ in ira dei electus eſt. Oſee. xiij. c. Dabo tibi regem in furore meo. n ¶Ex vtriſqꝫ enĩ p̄trib⁹: p̄triarchis. ſ. et regib⁹. o ¶Chriſtus / ſupple nat⁹ ẽ. p ¶Sicqꝫ / p̄miſſis duob⁹ p̄ncipijs / p̄triarchis ⁊ regib⁹ / q̄ſi a p̄ncipuis ort⁹ ẽ ſm carnẽ: q ¶Quaterdenario numero triformit᷑ poſito. i. triplicato. i. poſitis in hac genealogia trib⁹ q̄terdenis. r ¶Principiũ / generatiõis. s ¶A credẽdi fide. i. abraã qui ẽ fides ⁊ via credẽdi: ⁊ qui p̄ncipue a fide cõmẽdat᷑. t ¶In electiõis tp̄s. i. ad tp̄s dauid q̇ primo elect⁹ ẽ a deo ĩ regẽ. j. Reg. xvj. a. v ¶Porrigẽs. i. extẽdẽs vnã quat᷑denã. Ab abraã enĩ incipit p̄ma q̄terdena ⁊ terminat᷑ ĩ dauid ĩcluſiue. x ¶Et ex electiõe. i. a dauid: y ¶Uſqꝫ ĩ traſmigratiõis die. iiij. Reg. xxiiij. c. z ¶Dirigẽs / aliã quat᷑denã. A dauid enĩ. i. poſt dauid incipit q̄terdena ⁊ terminat᷑ ĩ traſmigratiõe. a ¶Atqꝫ a traſmigrationis die. i. poſt diẽ traſmigratiõis. b ¶Uſqꝫ ĩ chriſtũ definiẽs. i. terminans vſqꝫ ad chriſtũ incluſiue: c ¶Decurſã. i. cõpletã / aduẽtus dñi oſtẽdit generationẽ. Decurſam dic: qꝛ deſcẽdẽdo p̄cedit: ad differẽtiã Luce / q̇ eãdẽ ponit aſcẽdẽdo. d ¶Ut numero ſatiſfaciẽs / q̄terdenario: cuius q̄ttuor ad nouũ teſtamẽtũ: decẽ ad vet⁹ teſtamẽtũ ptinẽt. e ¶Et tp̄i: triplici. ſ. añ legẽ / vt abrae: ſub lege / vt dauid: poſt legẽ / vt ioſeph. f ¶Ut ⁊ ſe q̇d eſſet oſtẽderet. ſ. publicanũ: ⁊ q̄re faciẽ hoĩs h̄ret ĩ viſiõe ꝓphe: Ezech. j. b. g ¶Et dei op⁹ ĩ ſe mõſtrãs. i. miſericordiã dei per vocationẽ ſuam. j. ix. a.

I. 9. a.
Al. tõhm

a Etiā ī his: p̄rib⁹: b Quoꝝ gen⁹ poſuit. i. ꝑ eos quoꝝ generationē narrauit. c Chriſti opantꝭ a p̄ncipio: id ē chriſti q̄ opaꝭ a p̄ncipio cū patre. Joh. v. c. Pater me⁹ vſq̄ mō operaꝭ ⁊ ego operoꝛ. d Teſtimoniū nō negaret: .i. aſſereret. Liptote ē. Oēs eni p̄res p̄dicti vel ī ſe vel ī filijs boni hoies fuerunt. e Quarū oīm rerū. i. q̄rū p̄dictarū generationū: f Tempus: q̄ꝛ ponit patres trium tēpoꝛū. g Ordo. Primo ponit eos q̄ fuerunt ante legem: ⁊ ſic deinceps. h Numerus: triū teſſeradecadū: que faciūt quadragitaduo. Qd' ſignificat / q̄ ſicut filij iſrael q̄dragintadua bus manſionib⁹ terram p̄miſſionis intrauerunt: ſic ⁊ nos per virtutes deſignatas noib⁹ patrū in genealogia poſitꝭ intrare poſſumus in idem regnū. i Diſpoſitio vl' ratio: id ē rationabilis diſpoſitio ſ'm myſteriū: quia omnes dicti patres chriſtum ſignificāt. k Qd' fidei neceſſariū eſt: id eſt quantū fidei neceſſariū. Vñ Qd': id eſt quātū.

Ar. t vnū

monſtrans: ētiam in his quorum genus poſuit / chriſti opērantis a principio teſtimōniū non negaret. Quarum omnium rerū tempus / ōrdo / nūmerus / diſpōſitio vel ratio qd' fidēi neceſſariū ē: dē⁹ chriſt⁹ ē q̄ fact⁹ ē ex muliere: fact⁹ ſub lege: nātus ex virgine: paſſus ī carne: ōmnia ī cruce fixit vt triūmphās ea in ſemētipſo reſurgēs ī coꝛpe: ⁊ p̄ris nōmē in p̄rib⁹ filiō: ⁊ filij nōmen p̄ri reſtituēs ī filijs / ſinē p̄ncipio ſine fine: oſtēdēs vnū ſē cum p̄re eſſe: quia vn⁹ ē. Jn quo euāgelio vtilē ē deſiderātib⁹ deū: ſic p̄rimā vel mēdia vel pērfecta cōgnoſcere: vt ⁊ vo-

l Deus chriſtus eſt. i. oīa que intelliguntꝭ per iſta: ſpectant ad chriſtū. Ad chriſtū eni ſpectat quare talib⁹ tempib⁹: quare ſic ordinati: quare tot: quare ſic diſpoſiti. f Tempus: vt oſtendatur q̄ omnium tempoꝝ hoies: ante legem / ſub lege / poſt legē / per ipſum ſaluādi ſunt. g Ordo: vt oñdaꝭ q̄ ſicut abūdauit tēpus legis a tpe ante legē / ⁊ tempus gratię ab vtroq̄: ſic ſupabūdant beneficia ei⁹ in nobis de die in diem: vt oſtēdaꝭ q̄ nos p̄rimo fuimus filij iręet q̄ſi ante legē. h Numer⁹: vt ſic oſtendaꝭ q̄ ſicut populus iſrael ꝑ q̄dragintaduas māſiones ingreſſi ſunt in terrā p̄miſſionis: ſic nos ꝑ chriſtū qui ꝑ q̄dragintaduas generationes ad nos deſcēdit ingreſſuri ſum⁹ terrā ſaluatiōis. i Diſpoſitio vel ratio: quare eni ſic ſint diſpoſita myſteria ſpectat ad chriſtū. l Chriſt⁹ / dico / qui fact⁹ ē ex muliere: fact⁹ ſub lege. Gal. iiij. a. m Nat⁹ ex virgine: paſſus in carne: ad litteram. n Omnia in cruce fixit: id eſt deſtruxit. Crucifixa enim ſunt hec q̄nq̄. Caro chriſti: moꝛtꝭ chirographū: diabolus: detractio venię: vetuſtas culpę. o Ut triūphās ea. i. de eis. p Jn ſemetipſo. i. ſemetipſo / reſurgēs ī coꝛpe. q Et p̄ris nomē ī p̄rib⁹ ſupra dictis. i. nomē patris faciēdo. ſ. filios bonos. Et hoc r Filio. i. ad honoꝛē filij: vt p̄res poſſint dicere: nos habemus alios imitatiōe: nec eos ꝑ regenerationē amiſeram⁹. Et vt filij ſimiliꝭ poſſint dicere: patrē habem⁹ abraā / cui⁹ fidē tenem⁹ ⁊ imitamur. Et h̄ eſt qd' ſequiꝭ: s Et filij nomen patri reſtituēs in filijs: faciēdo p̄res bonos. Tūc enim filij nomē habēt filioꝝ: q̄ñ habēt p̄res bonos ad quos relatiue dicanꝭ: et h̄ filio: q̄ſi ad honoꝛē filij: t Sine p̄ncipio ſine fine oſtendens. Apoc. j. b. Ego ſum alpha et ω. v Unū ſe cū p̄re eſſe: Joh. x. f. Et. xvij. b. Ego ⁊ pater vnū ſum⁹. x Quia vn⁹ ē: ſupple cū illo. y Jn q̄ euāgelio: Matthei. ſ. z Utile ē deſiderātib⁹ deū / ex coꝛde. a Sic p̄ma: hiſtoꝛialia. b Vel media / allegoꝛica. c Vel p̄fecta: moꝛalia / d Cognoſcere / affectu ⁊ intētu attendere. Vel / a Prima: ea q̄ continenꭒ a principio vſq̄ ad p̄dicationē chriſti. b Vel media. i. p̄dicationem et miraculoꝝ opationē. c Vel p̄fecta. i. finalia chriſti. ſ. paſſionē ⁊ reſurrectionē ⁊ aſcenſionē. e Ut ⁊ vocationē apoſtoli. i. matthei. j. ix. a. f Et opus euāgelij. ſ. geſta ⁊ doctrinā chriſti / in ſecūda parte hiſtoꝛię. Uocatio eni apoſtoli in p̄ma parte cōtineꭒ. g Et dilectionē dei in carne naſcentꝭ: in fine. ſ. vbi de paſſiōe legiꭒ. h Per vniuerſa legentes: id ē intus legentes. i Jntelligāt: id eſt inſtructi fiant. k Atq̄ id in eo / chriſto vel euangelio: l Jn q̄ apphenſi ſunt / a chriſto. m Et apprehēdere expetūt / a chriſto. ſ. miſericoꝛdiam / recognoſcant: miſericoꝛdiam dei apprehendimus ab eo / et hanc ab ipſo habere cupimus. Ul'. k Jn eo / euangelio. l Jn quo apprehenſi ſunt. i. in chriſto qui nos apprehendit ſ'm humanitatem. Heb. ij. d. Nuſquā enim angelos apprehēdit ſ; ſemē abrać. Eſa. xlj. b. Et tu iſrael ſemen abrać amici mei in quo apprehendam te. m Et apprehēdere expetunt. ſ. chriſtum. Phil. iij. c. Sequoꝛ ſi quo modo comp̄hendā a quo ⁊ comp̄henſus ſū. ſ. ieſum chriſtum.

Ar. teſte

cationē apli ⁊ ōpus euāgelij ēt dilectionē dei ī carne naſcētis pēr vniuerſa legētes intēlligāt: ātq̄ id ī ēo in q̄ āpp̄hēſi ſūt ⁊ āpp̄hēdere expetūt / recognoſcāt. Nōbis eni hoc in ſtudio ārgumēti fuit: ⁊ fidē fācte rei tradere ⁊ ōpantꝭ dei intēlligendā diligenter ⁊ diſpōſitionē q̄rentib⁹ nō tacere.

Explicit argumētū

Incipit euangelium ſcd'm mattheum. Capitulū. I.

Liber generatio-

A

n Nobis eni hoc in ſtudio. i. hec intentio: o Argumenti fuit. i. rationis vel breuis comp̄henſiōis vl' p̄logi. Hec eni tria ſepe ſolet ſignificare argumētū. p Et fidē facte rei tradere. i. de re noticiā legētib⁹ explanare. q Et operātis dei. De⁹ eni paꭒ: imo tota trinitas opata ē id qd' in euāgelio narraꭒ. r Jntelligēdā diligentꭒ: ꝑ expoſitionē facile intelligiꭒ / qd' fideliꭒ exponiꭒ. s Diſpoſitionē q̄rētib⁹ nō tacere: q̄ nos diſpoſuit ſaluare in carnē veniēdo / p̄dicādo / miracula faciēdo / moꝛiēdo / reſurgēdo aſcendēdo / ſp̄m ſctm̄ mittēdo ⁊ ap̄los ad p̄dicādū deſtinādo.

Explicit expoſitio argumenti in euangelium ſ'm mattheum.

Reuerēdiſſimi in chriſto p̄ris ⁊ dñi / dñi Hugonis de ſctō Charo: ſacroſancte eccleſię Romanę Tituli ſancte Sabinę Cardinalis p̄mi de oꝛdine p̄dicatoꝝ / Poſtilla ſup euangeliū ſcd'm Mattheum. Expoſitio Capituli. I.

Liber generationis ⁊c̄. Aug⁹. Jn p̄ncipio ſatis declarat ſe agere de humanitate chriſti / cū incipiat a generatiōe carnalꭒ. Et dicit ecclētice: Liber generationis ⁊c̄. vt oſtēdat ꝯcoꝛdiā veteris ⁊ noui teſtamenti. Jn veteri eni teſtamēto. ſ. in Geneſi / agit de generatiōe cęli ⁊ alioꝝ elemētorū: in p̄ncipio noui de generatiōe chriſti ⁊ alioꝝ. Matth. j. a. Liber generatiōis. i. chriſti. ⁊c̄. Gen. v. a. Hic eſt liber generatiōis adam ⁊c̄. j. Coꝛ. xv. f. Prim⁹ adā de terra terren⁹: ſecūdus de cęlo cęleſtis. Gen. ij. a. Iſtę ſunt generatiōes cęli ⁊ terrę. Gal. iiij. c. Abraā duos filios habuit .i. duo teſtamēta: vnū in ſeruitutē ⁊c̄. Vñ Glo. Plenioꝛ ſenſus eſſet: Hic ē liber generatiōis: ſed h̄ mos eſt in multꝭ: maxime ī p̄phetꝭ: vt Viſio Eſaię: ſubaudi / hec ē. Liber generationis. Chryſ. Sicut ī apotheca diuitꝭ oīs bō qd' deſiderat inuenit: ſic in iſto libro omis aīa qd' neceſſe habet inuenire.

Gen. i. a.